

het in Birkenau aan het werk gezette *Sonderkommando* in de regel na twee of drie maanden zelf ook vergast – dat was een van de vele factoren die het zulk een *Sonderkommando* vrijwel onmogelijk maakte, in opstand te komen. Een opstand (op zichzelf begrijpelijk bij deze groep, gegeven de onuitsprekelijk stuitende taak die zij onder dwang uitvoerde) vergde tijd van voorbereiding – die tijd ontbrak. Hij vergde ook wapens en explosieven – die ontbraken óók. Trouwens, wat konden de paar honderd man van het *Sonderkommando*, gesteld al dat zij wèl wapens en explosieven kregen, uitrichten tegen de ruim tweeduizend bewakings-SS'ers van *Auschwitz I* en *II*? Die waren goed bewapend, hadden de beschikking over motorfietsen en auto's en konden een beroep doen op de *Wehrmacht* die een batterij luchtafweergeschut bij de kampen had opgesteld: stukken die ook tegen landdoelen konden worden ingezet.

Het waren, schijnt het, de in het *Sonderkommando* opgenomen Russische krijgsgevangenen die, alle moeilijkheden ten spijt, tòch naar een opstand gingen toewerken. Volgens sommige naoorlogse verklaringen zou deze oorspronkelijk plaatsvinden in juni '44 maar toen zou het plan zijn verraden, waarna de *Kapo* van *Krematorium II*, die er weet van had gehad, samen met een aantal leden van het *Sonderkommando* werd doodgeschoten. De actiefsten onder de overigen zetten hun voorbereidingen voort en vormden een nieuwe opstandsleiding die in contact stond met de illegale kampleiding welke hoofdzakelijk uit Poolse communisten bestond. Enkele vrouwelijke gevangenen die werkzaam waren in de bij *Auschwitz I* gelegen munitiefabriek 'Union', wisten het *Sonderkommando* pakjes dynamiet te doen toekomen; die werden de barakken van het *Sonderkommando* binnengesmokkeld in een etensbak met een dubbele bodem. Voor andere hulpmiddelen zorgde het *Kanada-Kommando*, en het *Kommando* dat werkzaam was in het badhuis van de SS, kon daar enkele machinepistolen en ca. 20 handgranaten bemachtigen.

Eind september werden ca. tweehonderd man van het *Sonderkommando* die in *Krematorium IV* werkten, opgeroepen om zich naar Gleiwitz te begeven. In plaats van daarheen te worden vervoerd, werden zij vergast in een bij het station Auschwitz gelegen desinfecteringsruimte. Hun lijken werden in de *Krematoria* van Birkenau verbrand – zij werden er herkend. Toen nu op 7 oktober door de SS werd bekend gemaakt dat ook de overige leden van het *Sonderkommando* naar Gleiwitz zouden worden overgebracht, meenden de driehonderd mannen die in *Bunker I* en *Krematorium IV* werkten (hoofdzakelijk Hongaarse en Griekse Joden), dat men onverwijld tot actie moest overgaan. De opstandsleiding sprak zich daar tegen uit, maar de mannen van *Bunker I* en *Krematorium IV*